

לתורה את עצבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תקמ"א
ערש"ק פרשת שמיני ה'תשע"ז

מדוע נמשלו נדב ואביהוא ל"בני בית"?

משה איש האמת, ואהרן אוהב הבריות

דברים שאסרו חכמים משום בל תשקצו

ה"ד' אמות" של החסידים

פתח דבר

בעזרה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת שמיני, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי', את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תקמא), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, בנוגע למודור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, עוד בשנה זו, שמיוחדת בזה שנצטוונו בה "הקהל את העם האנשים הנשים והטף למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלוהיכם, ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,

מכון אור החסידות

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש

ת.ד. 2033

כפר חב"ד 6084000

03-738-3734

Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office

1469 President St. #BSMT

Brooklyn, NY 11213

United States

(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל זרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן העניינים

ה..... מקרא אני דורש

מדוע נמשל נדב ואביהוא ל"בני בית"?

מדוע נתנו רז"ל טעם למיתת בני אהרן אחרי שהכתוב מציין את הטעם במפורש ? / מדוע מביא רש"י רק התיבות "משל למלך שהי" לו בן בית" ולא מביא את עיקר המשל ? / ביאור פירושי רש"י על מיתת בני אהרן וכמה דיוקים בדבריו

(ע"פ לקוטי שיהות ח"ב עמ' 49 ואילך; שיהות קודש תשמ"א ח"ב עמ' 764 ואילך; שם עמ' 772 ואילך; ח"ג עמ' 21 ואילך; שם, עמ' 91 ואילך)

ט..... פנינים ☺ עיונים וביאורים קצרים

יא..... יינה של תורה

חסד ואמת נפגשו

משה איש האמת ואהרן אוהב הבריות / כיצד שייך ענין אמיתי ונצחי באדם מוגבל ? / למצוא נקודת אמת בכל יהודי באשר הוא

(ע"פ לקוטי שיהות ח"ז עמ' 109 ואילך)

טז..... פנינים ☺ דרוש ואגדה

יז..... חידושי סוגיות

דברים שאסרו חכמים משום כ"ל תשקצו

ידקדק בלשון הרמב"ם בסוף הל' מאכלות אסורות גבי דברים אלו, והשינוי מלשונו מסוף הל' טומאת אוכלין / יסיק דהרמב"ם כאן בא להדגיש הלכה בדבר אופן הזהירות שצ"ל בדברים אלו וגודל מעלת אופן זה

(ע"פ לקוטי שיהות ח"ב עמ' 66 ואילך)

כ..... תורת חיים

שליטת דאגות הפרנסה

כא..... מעשה רב

כאשר הענין נוגע באמת

כב..... דרכי החסידות

הד' אמות של החסידים

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

מדוע נמשלו נדב ואביהוא ל"בני בית"?

מדוע נתנו רז"ל טעם למיתת בני אהרן אחרי שהכתוב מציין את הטעם במפורש? / מדוע מביא רש"י רק התיבות "משל למלך שהי' לו בן בית" ולא מביא את עיקר המשל? / ביאור פירושי רש"י על מיתת בני אהרן וכמה דיוקים בדבריו

"ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו, ויתנו בהן אש, וישמו עליה קטורת, ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אותם. ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם, וימותו לפני ה'" (פרשתנו י, א-ב). ובפירושו רש"י מביא ב' שיטות בטעם מיתתם:

"רבי אליעזר אומר: לא מתו בני אהרן אלא על ידי שהורו הלכה בפני משה רבן; רבי ישמעאל אומר: שתויי יין נכנסו למקדש. תדע, שאחר מיתתן הזהיר הנותרים שלא יכנסו שתויי יין למקדש; משל למלך שהיה לו בן בית וכו', כדאיתא בויקרא רבה".

ובמפרשי רש"י האריכו טובא בנידון זה – דלכאורה תמוה (כלי הצידה לדרך כאן): "למה הוצרכו רז"ל לתת טעם וסיבה למיתתם, זה אמר בכה וזה אמר בכה? הלא מקרא מלא מכחישם ואמר בהדיא הטעם (כאן, ובריש פ' אחרי מות, ופ' פינחס) "בהקריבם אש זרה"!
והנה, במקום אחר (במדור זה לש"פ שמיני תשע"ג) נתבאר בזה בארוכה (ועיין שם שקו"ט בדברי מפרשי רש"י), שהוקשה לו לרש"י:

איך יתכן לומר, לפי "פשוטו של מקרא", שבלשון "ותצא אש" כאן יתאר הכתוב עונש הכי חמור – בעוד ששני פסוקים קודם לכן תיאר הכתוב באותה הלשון ממש ("ותצא אש") שכר הכי גדול, השראת השכינה שניכרה על ידי שיצאה "האש מלפני ה'", דבר שהביא ל"וירא כל העם וירונו ויפלו על פניהם"?!

וזהו שכריח את רש"י לפרש, שגם "ותצא אש" האמור במיתת בני אהרן הוא ענין של (מעין) השראת השכינה, גילוי של קדושה: כשם שעל ידי עבודת אהרן בא הגילוי של "ותצא אש" . על המזבח", כמו כן על ידי עבודת הקטורת של בני אהרן בא הגילוי ד"ותצא אש" - ואין זאת אלא שהי' חסרון (לפי ערכם ומדרגתם) באופן הנהגתם בעבודה זו (ולכן "ותאכל אותם וימותו"), אם כי העבודה כשלעצמה נשארה עבודה קדושה.

וזהו שכתב רש"י: "רבי אליעזר אומר, לא מתו בני אהרן - על ידי עצם העבודה, שהיתה הרי עבודה קדושה - אלא על ידי שהורו הלכה (זו דהקרבת האש) בפני משה רבין".

אך קשה קצת לומר שבשביל זה יגיע עונש חמור כל כך - ומרמז רש"י התירוץ באמרו שבעל הפירוש הוא רבי אליעזר, כי רבי אליעזר אמר (ברכות כז, ב. וראה יומא סו, ב. סוכה כז, ב): "האומר דבר שלא שמע מפי רבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל", שמזה מובן במכל שכן וקל וחומר החומרא בזה (שלא זו בלבד ש"אומר דבר שלא שמע מפי רבו" אלא) שאומרו בפני רבו. ועפ"י מובן למה נענשו בעונש חמור כ"כ.

אמנם פירוש זה אינו מיושב לגמרי, כי קשה לאידך גיסא: מכיון שבהקרבת הקטורת הורו הלכה בפני רבן, וגרמו לשכינה שתסתלק - איך יתכן שעל ידי זה "תצא אש", (מעין) השראת השכינה (כנ"ל)?

ולכן מביא רש"י את שיטת רבי ישמעאל, שנדב ואביהוא נכנסו "שתויי יין" למקדש, ולכן מתו. ומביא רש"י ראייה לפירוש זה: מזה שבסמוך מזהיר הקב"ה את אהרן ובניו "יין ושכר אל תשת" . בבואכם אל אהל מועד" (י, ט) - מוכח שנדב ואביהוא מתו שתויי יין, ולכן מיד לאחר מיתתם הזהיר את הנותרים שלא יעשו כן.

ולפי זה מדובר באזהרה שעדיין לא נצטוו עלי' (כי רק בסמוך נצטוו אהרן "יין ושכר אל תשת"); ואם כן הרי הקטורת הקטרת היתה בשלימות, בלי עבירה על ציווי מפורש מאת ה' - ומובן זה שעל ידי הקרבה זו "ותצא אש", (מעין) השראת השכינה.

ב. וממשיך רש"י: "משל למלך שהיה לו בן בית וכו', כדאיתא בויקרא רבה"; וכוונתו בפשטות, שהלומד יעיין בויקרא רבה (פי"ב, א. וראה גם בסוף פי"ב) ויראה את המשל דאיתא שם: "משל למלך שהיה לו בן בית נאמן, מצאו עומד על פתח חנויות והתיו את ראשו בשתיקה, ומינה בן בית אחר תחתיו; ואין אנו יודעים מפני מה הרג את הראשון - אלא ממה שמצווה את השני ואמר 'לא תכנס בפתח חנויות' אנו יודעים שמתוך כך הרג הראשון".

אך צ"ע, מה חסר בהבנת הענין כשלעצמו - שלכן הוצרך רש"י לציין להמשל?

ועוד יש לעיין בדיוק לשון רש"י שהעתיק רק את תחילת המשל - "למלך שהיה לו בן בית" - ובפשטות הוא בשביל הקיצור; לכאורה, אם כוונתו לקצר היה לו לקצר עוד יותר ולכתוב רק "משל למלך וכו'" ולציין להמדרש על אתר ותו לא!

ויש לבאר בזה: במשל זה כוונת רש"י ליישב קושיא פשוטה:

אם רק "לאחר מיתתן" אז הזהיר (את הנותרים) שלא יכנסו שתויי יין למקדש – למה נענשו נדב ואביהוא עצמם בעונש כ"כ חמור, בשעה שהם עדיין לא נצטוו בזה!?

ועל זה מביא "משל למלך שהיה לו בן בית" – כי מי שהוא "בן בית" אצל המלך צריך להבין מעצמו, גם בלי אזהרה מפורשת, שיש דברים שאינם מתאימים והם היפך רצונו של המלך. וכיון שנדב ואביהוא היו "בני ביתו" של הקב"ה, וכמו שכתוב "בקרובי אקדש" (פרשתנו י, ג) – הרי היה עליהם להבין מעצמם שאין הנהגה זו של "שתויי יין" מתאימה לבית המקדש, ולכן נענשו.

ובזה מיושב מה שהביא רש"י רק התיבות "משל למלך שהי' לו בן בית" ולא העתיק המשל כולו אלא הסתפק בהעתקת תיבות מסוימות, כי בתיבות אלו נמצא ה"מפתח" ליישוב הקושי שבכתוב, בעוד המשך המשל – שלא העתיקו במפורש – אינו כ"כ מוכרח.

ג. אמנם לכאורה אינו מיושב כ"כ לומר שבני אהרן יענשו במיתה חמורה על דבר שעדיין לא נצטוו עליו – ולכן מדגיש רש"י שרבי ישמעאל הוא שפירש כן (ולהעיר, שבויקרא רבה על אתר מובא פירוש זה (בעיקרו) בשם רבי שמעון (ורק בהמשך (בספ"ב) מביאו בשם רבי ישמעאל) – ורש"י בחר להביאו דוק בשם רבי ישמעאל):

רבי ישמעאל היה כהן, ועליו אמרו חז"ל (חולין מט, א ובפרש"י) – "כהנא מסייע כהני", היינו: "תמיד הוא עוזרן ומקיל להם". ולשיטתו אויל בנידון דידן: עדיף לו לרבי ישמעאל ל"פייע כהני", ול"הקיל" בחטא בני אהרן הכהנים, גם אם זה דחוק קצת בפירוש הכתובים, מאשר לפרש את הכתובים באופן (המתיישב יותר, אבל) המגדיל את חטאם, היינו לומר שעברו על ציווי הקב"ה – ו"הורו הלכה בפני רבן" (כדברי רבי אליעזר).

[ומה שימפורש בכתוב "ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא ציוה אותם" – יש לפרש (אליבא דרבי ישמעאל), שבגלל שהיו שתויי יין באותה שעה לכן הקב"ה "לא ציוה אותם" בזה. כלומר: מצד גודל מעלתם היה מתאים שהקב"ה יצוה אותם בהקטרה זו, אך בגלל שהיו "שתויי יין" לכן לא היו ראויים להציווין].

ד. והנה, על הציווי שבהמשך הענין: "יין ושכר אל תשת" (י, ט), פירש רש"י: "יין ושכר – יין דרך שכרותו".

והאריכו במפרשים להקשות: מנין למד רש"י שהכוונה היא רק ל"יין דרך שכרותו", ולא שהכוונה היא כפשוטה: גם יין וגם שכר – כמשמעות הלשון "יין ושכר"!

ויש לבאר בפשטות:

הנה ציווי זה כתוב שלא במקומו כלל, שהרי הוא מפסיק באמצע כל הענין של

יום השמיני למילואים וחנוכת המשכן וכו'; ועבצ"ל, שהוא בא כהמשך למיתתם של נדב ואביהוא, וכדברי רש"י הנ"ל ("שתויי יין נכנסו למקדש, תדע שאחר מיתתן הזהיר הנותרים שלא יכנסו שתויי יין למקדש").

[ולהעיר, שאף שמדברי רש"י נראה שענין זה שנוי במחלוקת, והוא רק לפי רבי ישמעאל ולא לפי רבי אליעזר - הרי כד דייקת מסתבר שאין מחלוקת במציאות בזה שבני אהרן נכנסו שתויי יין למקדש (וכדמוכח מזה שהקב"ה ציוה מיד: "יין ושכר אל תשת"), ולכו"ע בפועל נכנסו בני אהרן שתויי יין, והמחלוקת היא רק האם זה היה החטא שהביא למיתה. ואכמ"ל].

ובכן: נדב ואביהוא נכנסו (בפשטות) שתויי יין בלבד, ואין טעם לחדש ששתו גם שכר בנוסף ליין [ובפרט שבבית המקדש מצוי יין שבו משתמשים לעבודת הקרבנות, מה שאין כן שכר]; ולכן גם כשמדובר על האזהרה שניתנה כהמשך ישר למיתתם - מסתבר שאזהרה זו מתייחסת ליין בלבד (ותיבת "ושכר" צריך לפרש "יין דרך שכרותו").

ואולי יש להוסיף, שכיון והיה זה יום ראשון בשבוע (ראה שבת פז, ב. תורת כהנים בתחילת פרשתנו), הרי לכן היו נדב ואביהוא "שתויי יין" - כתוצאה מייך הקידוש וההבדלה ששתו בשבת ובמוצאי שבת, ודו"ק.

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

מדוע שמיני ולא ראשון?

ויהי ביום השמיני
אותו יום נטל עשר עטרות
(פ, א. שבת פז, ב)

כתבו התוס' (שבת שם ד"ה עשר) "הא דלא חשיב [בגמ' שם כאחד מ"עשר עטרות" שנטל "אותו יום" - "יום השמיני" - את זה שהוא] ראשון להקמת המשכן, משום דאמרינן במדרש שכל ז' ימי המלוואים ה' משה מעמיד המשכן ומפרקו. אי נמי, משום דעלי' דהקמת המשכן קאי, דה"ק אותו היום של הקמת המשכן נטל עשר עטרות אחרות".

נמצא, דלפי' הראשון שבתוס' "יום השמיני" אינו נחשב כ"ראשון להקמת המשכן" כי כבר הוקם בו' ימי המלוואים, ולפי' השני שפיר נחשב "יום השמיני" כראשון להקמת המשכן, ואדרבה "עלי' דהקמת המשכן קאי". וצריך ביאור בטעם החילוק בין שני הפירושים.

וי"ל בזה, דהנהגה בפ' פקודי (מ, ב) אמר הקב"ה למשה "ביום החודש הראשון באחד לחודש תקים את משכן גוו". וא"כ צריך ביאור מדוע תקים משה את המשכן לפני ר"ח ניסן - בו' ימי המלוואים?

ותירץ הרמב"ן (פקודי שם) דעשה כן מפני שאמר הקב"ה "והקמת את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר" (תרומה כו, ל), והיינו, מיד לאחר גמר מלאכת המשכן. וזה שנצטווה "ביום החודש הראשון גו' תקים גוו" פירושו הוא רק שאז "תהי' הקמתו לעמדה", כי עד אז צריך לפרקו, אך גם הקמתו לפני זה הייתה על פי ציווי מפורש.

אמנם רש"י לא פירש ש"תקים את המשכן" היינו "תקים לעמדה", ומשמע שמפרשו כפשוטו דהקמת המשכן בפעם הראשונה

צריכה להיות בר"ח ניסן, ובהקמת את המשכן" כוונת הכתוב להקמת המשכן שבר"ח ניסן. והא דהקימו אותו בו' ימי המלוואים לא ה' בגדר "הקמת המשכן" כ"א לחינוך המשכן וכיו"ב.

ועפ"ז י"ל דבזה פליגי שני הפירושים שבתוס'. דהפי' הראשון אזיל בשי' הרמב"ן, דגם הקמת המשכן שבו' ימי המלוואים הוי בגדר הקמת המשכן, ולכן ס"ל ד"יום השמיני" אינו "ראשון להקמת המשכן". והפי' השני אזיל בשי' רש"י שרק ב"ביום החודש הראשון באחד לחודש" הוקם המשכן לראשונה, ועד אז היתה ההעמדה בגדר חינוך וכיו"ב, ולכן "עלי' דהקמת המשכן קאי".

(ע"פ לקוטי שיהות ח"יב עמ' 57 ואילך)

אם טרם נצטוו בברכת כהנים - איך ברך אהרן ברכה זו?

וישא אהרן את ידיו נו' ויברכם
ויברכם - ברכת כהנים, יברכך, יאר, ישא
(פ, כב. רש"י)

במפרשים הקשו על פרש"י: א. הרי על מצות ברכת כהנים נצטוו רק לקמן בפ' נשא, ומדוע מפרש שהברכה כאן היא ברכת כהנים. ב. מדוע מפרט "יברכך יאר ישא", הרי פשיטא שברכת כהנים כוללת ג' ברכות אלו. ותירצו בכמה אופנים (ראה רמב"ן, שפתי חכמים, משכיל לדוד, ועוד).

וי"ל בזה, דחדא מתורצת בחבירתה, וכוונת רש"י בפירוט ברכות אלו היא לפרש שהכוונה ב"ויברכם" אינה שקיים אהרן את מצוות ברכת כהנים המפורשת בקרא, אלא שבחר אהרן ברצונו לברך את ישראל באותה עת בברכות

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

וזהו תוכן הברכה שבירך אהרן את בני ישראל: **יברכך ה'** – הברכה תגיע מהקב"ה בעצמו, וכמו שמצינו שאחרי כפרת חטא העגל, הודיע הקב"ה ש"פני ילכו" – "אני בעצמי" (תשא לג, יד ורש"י שם).

יאר – "יראה לך פנים שוחקות" (רש"י נשא ו, כה), והיינו שתשכון ותשרה השכינה בין בני ישראל.

והוא ע"י ש"ישא" – "יכבוש כעסו" (רש"י שם, כו), היינו שיכפר הקב"ה על חטא העגל.

(נ"פ לקומי שיחות הכ"ב עמ' 39 ואילך)

"יברכך, יאר, ישא" נלהעיר, שזהו רק לרש"י המפרש "פשוטו של מקרא", משא"כ ע"ד ההלכה. כדמוכח בכ"מ בש"ס ש"ויברכס" קאי על מצות ברכת כהנים].

והטעם לזה שבחר אהרן בברכות אלו הוא, כי הרי, השראת השכינה במשכן היתה הוכחה על כפרת חטא העגל, וכמ"ש רש"י עה"פ משכן העדות (ס"פ פקודי) "עדות לישראל שוויתר להם הקב"ה על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם".

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

חסד ואמת נפגשו

משה איש האמת ואהרן אוהב את הבריות / כיצד שייך ענין אמיתי ונצחי
באדם מזוגבל? / למצוא נקודת האמת בכל יהודי באשר הוא

אחרי מות שני בני אהרן, ציווה' משה את אהרן אלעזר ואיתמר – הכהנים הנותרים, שלמרות היותם "אווננים" עליהם לאכול את הקדשים שהקריבו לרגל חנוכת המשכן.

ואותו יום ראש חודש היה וקרב בו גם שעיר מוסף, ולדעתו של משה היו צריכים לאכול באנינות גם את אותו השעיר, ובפועל מספרת התורה: אשר "ואת שעיר החטאת דרוש דרש משה, והנה שורף", ומשנודע זאת למשה, הרי "ויקצוף על אלעזר ואיתמר".

וסוף דבר היה שטען אהרן, שמה שנצטוו לאכול קדשי חנוכת המזבח אין זו ראייה שיותרו גם בשעיר ראש חודש, ד"אם שמעת בקדשי שעה" – בקדשי חנוכת המזבח, "אין לך להקל בקדשי דורות" – אין לומר שגם קדשי דורות, כשעיר ראש חודש, יותרו לאכילה באנינות.

ומשמע משה סברתו של אהרן, הרי "וייטב בעיניו" – "הודה ולא בוש לומר לא שמעתי".

והנה סברתו של אהרן לחלק בין קדשי שעה לקדשי דורות יכול היה משה בעצמו לחלק כן, ומכל מקום נטתה דעתו להשוות ביניהם שמוותרים באנינות, ואם כן יש לתמוה תמיהה רבתי: מה טעם סבר משה בתחילה שאין לחלק ביניהם, ומדוע חלק עליו אהרן,

(1) י, יב ואילך.

(2) י, טז-כ. ובפרש"י.

ואיך שינה משה את דעתו למשמע סברה זו?

וכשיתבארו הדברים ברוחניות בדרך הפנימיות, שיימצא מובן מה טעם השווה משה בין קדשי שעה לדורות, וכיצד גרמה דעת אהרן שיסכים משה שלא כל המתאים לשעה סימן הוא גם לדורות.

משה איש האמת ואהרן אוהב הבריות

מידתו של אהרן מידת החסד היא ומדתו של משה – אמת. וכפי שדרשו רבותינו³ את הכתוב "חסד ואמת נפגשו": "חסד זה אהרן . . ואמת זה משה".

והנה, מידות האמת והחסד שונות ונבדלות זו מזו:

האמת אינה משתנה לעולם, היא נותרת בעינה גם בשינויי הזמנים ואינה משתנה כמלא נימה ממקום למקום, כי האמת אינה מתייחסת לאלו המקבלים ושומעים אותה, אלא לאמיתותו של דבר כפי שהוא.

מידת החסד, לעומת זאת עניינה הוא להיטיב לזולת, והטוב עבור הזולת אינו נמדד לפי הטוב שרוצה הוא להשפיע, כי אם בכל מקבל ומקבל לפי מצבו ומדריגתו, כל אדם זקוק לטוב בנושא אחר ובכמות המתאמת לו לפום שיעורא דיליה.

ונמצא, אשר מצד מידת האמת, ישנה רק אמת אחת, היא ואין בלתי, אך מידת החסד בודקת תמיד את מצב הזמן והאיש באשר הוא, ולפי זה מתאימה את השפעתה.

וממילא מובן בנידון דידן, כאשר באים להשוות בין "קדשי שעה" ל"קדשי דורות", הרי משה רבינו סבור שדין אחד להם, שאם האמת היא שב"שעה" זו צריכה להיות דרגה מסויימת של קדושה, הנה אמת זו היא האמת גם בכל הזמנים כולם, ובמילא בין "לשעה" – בעת חנוכת המשכן, ובין "לדורות" שיבואו אחרי כן נדרשת אותה דרגא של קדושה, כי האמת אינה משתנה לפי התנאים והמצבים שבכל דור ודור.

לעומת זאת אהרן מידתו מידת החסד – "אוהב את הבריות ומקרבן לתורה"⁴, הוא מתמסר כל כולו למען כל איש מישאל בלי הבדל מהי דרגתו ומה מצבו ברוחניות, ואפילו אותם המכונים "בריות" – שמעלתם היחידה היא שבראם הקב"ה, מתעסק איתם אהרן ומקרבן לתורה.

וממילא כאשר מדובר אודות הדרגא שבה צריכים לאחוז "לדורות" – טוען אהרן שמה ש"שמעת בקדשי שעה" אינו הוראה מחייבת "לדורות", כי יש להתחשב בשינויי המקומות והזמנים, כשם שמידתו – מידת החסד מתחשבת בשינויי זמנים ומצבים, ואם

3) שמות רבה פ"ה, י.

4) אבות פ"א מ"ב.

כן דרגת הקדושה הנדרשת בעת ששרתה שכינה בחנוכת המשכן, אינה הדרגה הנדרשת בכל מקום וזמן, אלא יש לשאוף בכל מצב לשלימות האפשרית בהתחשב בתנאי הזמן והמקום.

כיצד שייך ענין אמיתי ונצחי באדם מוגבל?

וכאן רואים אנו דבר נפלא ביותר: לאחר שביאר אהרן למשה שלדעתו יש הפרש בין הנדרש מיהודי "לשעה" לבין המצופה ממנו "לדורות", הנה "וישמע משה וייטב בעיניו", ולכאורה כיצד ייתכן הדבר? והלא משה מידתו מידת האמת, וכיצד יסכים לכך שיהודי בדורות הבאים ישנה כמלוא נימה מהקדושה הראויה מצד האמת! ?
ויש לבאר זה בהקדים ביאור עניינה של האמת:

אמת לאמיתתה היא מידה השייכת אצל "ה' אלקים אמת" בלבד, הוא היחידי שעליו שייך לומר שאינו נתון לשום שינויים, היה הווה ויהיה, ומכיוון שכך, הרי כל הנבראים גם הנעלים ביותר אינם שייכים כהוא זה למידת האמת, שהרי הם כולם הווים ונפסדים ואינם אמתיים באמת נצחית.

אך לפועל הרי מצינו שישנם מצבים ודרגות של "אמת" גם אצל הנבראים, ומכאן הרבה בסה"ק⁵ שעל האדם לשאוף לאמת בעבודתו, וכיצד מגיע עניין האמת אצל הנבראים המוגבלים?

אלא שכל עניין ותנועה של אמת אשר תימצא אצל מי מהנבראים, אין זאת אלא שהיא נובעת מהארת השי"ת שמאיר בטובו מאמתתו על תבל ויושביה, כנאמר "ואמת ה' – לעולם", שאמתתו ית' נמשכת ופועלת ב"עולם" שיוכל גם הוא להשיג משהו מהאמת האמתית.

ונמצא, שלמרות שאמת זו של הנבראים היא רק יחסית למצבם ודרגתם, וייתכן אשר מה שיחשב "אמת" בדרגה נמוכה יחשב למצב שקרי וזמני אצל אדם האוחז בדרגה גבוהה יותר, מכל עדיין בשם "אמת" ייקרא, כי זה שגם האדם הנמוך יש בו ענין של "אמת" לגבי מצבו ומדרגתו, אינו מצד עבודתו הפרטית אלא הארה זו היא מ"אמת ה'" המאירה לו בעבודתו. אלא ש"אמת ה'" מאירה לכל אחד לפי עבודתו, ומי שדרגתו נמוכה, אינו יכול להרגיש "אמת" זו בשלימות, ועדיין, ענין ה"אמת" שאצלו הוא "אמת" לאמתו, כי הוא הארה אמיתית מ"אמת ה'".

ואם כן נמצא שאף שעבודת "קדשי דורות" שונה היא מעבודת "קדשי שעה" בעת חנוכת המשכן, הרי גם משה יכול לסבול דבר זה בתור אמת, כי ענין ה"אמת" מאיר

בכל דור ובכל אדם ומצב לפום דרגא ושיעורא דיליה⁶, ו"אמת" זו נובעת ומשתלשלת מאמתתו ית'.

למצוא נקודת אמת בכל יהודי באשר הוא

וזהו מה שילמד האדם הוראה בעבודתו, ממה שהודה משה למחשבת אהרן לחלק בין קדשי שעה לקדשי דורות:

עבודת האדם עם עצמו עליה להיות באמת לאמתה, ללא שינויים בין זמני רצון לעתות החול, אלא תמיד במדריגת קדושה נעלית.

אך כאשר בא להתעסק עם אלו המכונים "בריות" שעליו "לקרבן לתורה", הנה כאן עליו לזכור שכל אחד יש אצלו האמת לפום שיעורא דיליה, ואין לו לדרוש מיד מה"בריות" שיגיעו למדריגה נעלית ויעמדו בה תמיד, אלא להתעמק ולברר מעמדו ומצבו של כל אחד, ולהתאים השפעתו ודרישותיו לפי הזמן והמצב שבו עומד.

וכאשר "חסד ואמת נפגשו" - שמשתמש במידת החסד למצוא האמת שבכל אחד ובכל דרגא, הרי פועל אצל השני שיאיר אצלו "אמת ה'", ואזי ממלאים את הכוונה שלתכליתה ברא את הקב"ה את עולמו שנתאוה ש"אמת ה'" לא תיוותר בעולמות הרוחניים, אלא תאיר ותתגלה גם "לעולם" - בעולם הזה החומרי וגם אצל ה"בריות".

(6) וראה במקור הדברים בעומק יותר ממה שהובא כאן, ושם נתבאר באריכות ובמתיקות מחשבתו של משה, ומה פעל אצלו מענהו של אהרן מה שלא היה מקודם, כל זה בדרך החסידות ובאופן נפלא.

פנינים

דרוש ואגדה

נקמתך בדגת הים להמית המזומנים למות" – שמוזה מוכח ש"אף פרטי הדגים מושגחים", וגם על הדגים קיים דין ומשפט פרטי, והקב"ה מזמין את השלך להוציא את הדגים הפרטיים שנגזר עליהם בבית דין של מעלה (יהל אור – לו, ז סק"ג).

ועל פי זה יש לפרש הרמז שבלשון רש"י ש"פירשו רבותינו זה השולה דגים מן הים": לולי מה ש"פרשו רבותינו" בענין ה"שלך", הי' אפשר לחשוב שהנהגה בדגים היא בדרך מקרה בעלמא ח"ו; אך הפירוש שנאמר בגמרא על ענין השלך – אשר עליו אמר רבי יוחנן "משפטיך תהום רבה" – הוא המלמד אותנו לשלות ולהוציא את הדגים "מן הים", מתוך ההעלם וההסתר של הנהגת הטבע ("טבעו בים"), ומגלה כיצד יש בהם השגחה פרטית מאתו יתברך.

(נ"פ לקומי שיחות ח"ו עמ' 63 ואילך)

כיצד להינצל מ"הנחש דא יצה"ר"?

כל הולך על גחון

זה נחש. ולשון גחון שחיה, שהולך שח ונופל על מעיו (יא, מכ. רש"י)

יש לפרש תכונות אלו בנחש "הולך שח" ו"נופל על מעיו", על דרך הרמז:

אמרו חז"ל (זח"א לה, ב) "נחש דא יצר הרע". ובדברים אלו מרומזת הדרך שהיצר הרע בא להסית את האדם. שבתחילה אין היצר הרע בא לאדם לפתותו שיהי' "הולך על מעיו", שיהי' שקוע בתאוות האכילה ובענינים ארציים, כי אם בראשונה אומר הוא לאדם שיהי' "הולך שח".

מהו "השולה דגים" מן הכיסוי של "הים"?

ואת השלך

פירשו רבותינו זה השולה דגים מן הים (יא, יז. רש"י)

יש לכאר רמז בזה על דרך החסידות:

מבואר בספרים (ראה התוועדיות תנש"א ח"ב ע' 6 ואילך. וש"נ), שיש שייכות בין הנהגת הטבע לבין הים, ועל שם זה נקראת הנהגת העולם הרגילה בשם "טבע" – מלשון "מביעה בים". כי כמו שהים מכסה על מה שבתוכו, שמה שטבוע בתוך הים נמצא שם בשלימות ורק שאינו נראה מצד שהים מכסה עליו, כך גם הנהגת הטבע, כי אף שבאמת כל המאורעות בעולם, בכל פרטיהם ופרטי פרטיהם, הרי הם בהשגחה פרטית מאת הקב"ה, אך לבושי הטבע מעלימים על זה, וכך נראה שהעולם מתנהג לפי דרך הטבע בלבד, ובדרך מקרה ח"ו ללא כוונה מיוחדת.

והנה ידוע, כי בענין זה של השגחה פרטית נחלקו השיטות אם ישנה להשגחה פרטית רק במין האדם או גם בכעלי החיים וכו' (ראה "רשימות" חוברת סח, וש"נ). ומורנו הבעל-שם-טוב הכריע ופירסם אשר כל הענינים ממש הם בהשגחה פרטית, כולל כל הפרטים שבדומם, צומח וחי.

וכתב אדמו"ר הצמח צדק ש"אאזמו"ר [כ"ק אדמו"ר הזקן] נ"ע" הביא "תשובה" וראי' "לדברי האומרים שהשגחה פרטית אינו רק במין האדם" מדברי הגמרא בענין ה"שלך" (חולין סג, א): "רבי יוחנן כי הוה חזי שלך, אמר 'משפטיך תהום רבה'". ומפרש רש"י שם: "ומשפטיך אף בתהום רבה, שזימנת שלך לשפוט ולעשות

פנינים

דרוש ואגדה

אומנתו של יצר הרע היום אומר לו עשה כך וכו' עד שאומר לו עבוד עבודה זרה".

והעצה להנצל מזה היא להיות שקוע בענייני "מרום" ו"שמים" שהוא העסק בתורה בכלל ובפנימיות התורה בפרט (ראה תורה אור (לרבינו הזקן) בתחילתו), שכש"מרים" ראשו ועוסק בתורה הרי הוא ניצול מ"הנחש דא יצר הרע".

(ע"פ לקושי שיהות הי"ז עמ' 122 ואילך)

כלומר: בניגוד להוראת התורה "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה" (ישעיה מ, כו), שהאדם צריך להעלות ראשו, ולהתבונן בגדלות האל, אומר היצר הרע לאדם להוריד ראשו ולהיות "הולך שח". ועל ידי זה יכול היצר הרע להוריד את האדם רחמנא ליצלן עד שסוף סוף יפול האדם מדרגתו ויהיה בבחינת "נופל על מעיו" - שקוע בתאוות האכילה וכיוצא בזה. וכמאמר חז"ל (שבת קה, ב) "כך

חידושי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

דברים שאסרו חכמים משום בל תשקצו

ידקדק בלשון הרמב"ם בסוף הל' מאכלות אסורות גבי דברים אלו, והשינוי מלשונו מסוף הל' טומאת אוכלין / יסיק דהרמב"ם כאן בא להדגיש הלכה בדבר אופן הזהירות שצ"ל בדברים אלו וגודל מעלת אופן זה

נפשותיכם גו", והוא נתינת טעם לו, כהתחלת הכתוב "כי אני ה"א והתקדשתם גו" (ועיי' ברכות נג, סע"ב ואכ"מ). ומעתה דרוש ביאור, דמפשטות לשון הרמב"ם "וכל הנזהר בדברים אלו" משמע, דב"דברים אלו" אין כוונתו לכל הדברים והאיסורים שבהלכות מאכלות אסורות, אלא רק לדברים אלו שנמנו בסמיכות לפני"ז, היינו שה"קדושה וטהרה יתירה" באה ע"י הזהירות "בדברים אלו" שאסרו חכמים משום "אל תשקצו את נפשותיכם" (וכן מוכח בכוונתו מל' הקרית ספר כאן, עיי"ש). ותמוה, אמאי שבק הרמב"ם גופא דאיסור "אל תשקצו" המפורש בקרא כאן, היינו

בסוף הל' מאכלות אסורות (פ"ז הכ"ט ואילך) מנה הרמב"ם הדברים שאסרו חכמים מפני שהם בכלל "אל תשקצו את נפשותיכם" (פרשתנו יא, מג), ולבסוף סיים וז"ל "וכל הנזהר בדברים אלו מביא קדושה וטהרה יתירה לנפשו וממרק נפשו לשם הקב"ה שנאמר (פרשתנו שם, מד) והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני". ובפשטות מקורו של הרמב"ם למה שכתב כאן - דזהירות זו מביאה לידי קדושה כו' - הוא ממקרא זה עצמו, שהרי הכתוב "והתקדשתם והייתם קדושים" בא בהמשך לאיסור "אל תשקצו את

לקראת שבת

ממעשים הרעים, וטהרת הגוף מביאה לידי קדושת הנפש מן הדעות הרעות וקדושת הנפש גורמת להדמות בשכינה שנאמר והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ה' מקדשכם", הרי שכאן אכן מנה הרמב"ם המעלות כפי סדרן, תחילה "פרישות", אח"כ "טהרה", ואח"כ "קדושה" [בהתאם לסדרם בכרייתא דרפכ"י ע"ז כ, ב (כגירסת הירושלמי שקלים ספ"ג, וכ"ה גירסת הרי"ף בבבלי) "פרישות מביאה לידי טהרה, טהרה מביאה לידי קדושה"], ולבסוף – "להדמות בשכינה"; ומה טעם בהל' מאכ"א שינה הרמב"ם ומנה המעלות בסדר הפוך.

והנראה בזה, דהנה הדברים שאסרו חכמים ב"בל תשקצו" הרי הם דברים "שנפש רוב בני אדם קיהה מהן... מתאוננת מהם" (לשון הרמב"ם הכ"ט), ומעתה דרוש להבין מה ראו חכמים להזהיר בפירוט על ההמנעות מדברים אלו, הלא בלאו הכי טבע רוב בני אדם להתרחק מהם [ודוחק לומר שזהו רק בשביל מיעוט בני אדם שאין חשים לשקץ את עצמם, היפך טבע הגוף, ובפרט שהתורה על הרוב תדבר, וכמ"ש הרמב"ם במו"נ ח"ג פל"ד]. ולהכי יש לומר, שזהו שמשמיענו הרמב"ם בהלכה זו, שכוונת האדם בזהירותו בדברים אלו צריכה להיות לא (רק) מפני שכן ראוי לבן אדם להתנהג (מצד טבע גופו), אלא מפני ש"הנזהר בדברים אלו מביא קדושה וטהרה יתירה לנפשו וממרק נפשו לשם הקב"ה", היינו שזה נוגע לקדושת וטהרת הנפש. דאע"פ שנקיון גשמי הוא דבר טפל, לכאורה (ובפרט לגבי נקיות וטהרה רוחנית) – וכמבואר גם במורה נבוכים (שם ספ"ג) ש"נקיון

איסור אכילת שרצים, כלישנא דקרא לאלתר "בכל השרץ השרוץ" (אי נמי י"ל יתירה מזו, דבפשטות קאי הכתוב כאן על כללות איסור מאכלות אסורות דאורייתא המבואר בפרשה, וכהמשך הכתובים "זאת תורת הבהמה גו' להבדיל בין הטמא גו' ובין החי הנאכלת גו'"), ונקט הרמב"ם ענין הקדושה וטהרה רק גבי איסורים **מדבריהם** (גם) הם בכלל "אל תשקצו גו'".

ונראה לחדש דכוונת הרמב"ם כאן היא לא רק לסיים הלכות אלו בדברי אגדה ומוסר כו' אלא בעיקר להשמיענו דבר הלכה באופן הזהירות המחוייב בעינינו בתשקצו שמנה כאן, ולכן דיבר רק אודותם. ויתבאר בהקדים הדקדוק בסדר הדברים (והמעלות) שמנה הרמב"ם, "מביא קדושה וטהרה יתירה לנפשו וממרק נפשו לשם הקב"ה", דהיינו תחילה "קדושה", ואח"כ "טהרה", ורק לבסוף "ממרק נפשו". דלכאורה הול"ל בסדר הפוך, מן הקל אל הכבד, תחילה מירוק הנפש (שמשמעו הסרת לכלוך), ואח"כ "טהרה יתירה" (שמשמעו לא רק טהרה מטומאה, אלא תוספת טהרה, ע"ד חמש טבילות של הכה"ג ביום הכפורים), ואח"כ "קדושה" שהיא למעלה מטהרה (וכדמוכח מברייתא דרפכ"י דלהלן). וביותר תמוה, דהנה הך קרא ד"והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני" הביאו הרמב"ם גם בסוף הלכות תומאת אוכלין לענין אכילת חולין בטהרה, וז"ל: "ודבר זה (אכילת חולין בטהרה) קדושה יתירה היא ודרך חסידות שיהי' נבדל אדם ופורש משאר העם כו' שהפרישות מביאה לידי טהרת הגוף

"(וממרק נפשו) לשם הקב"ה", מה רצה להדגיש בהוספה זו, ובסוף הל' טומאת אוכלין נקט רק "להדמות בשכינה". וי"ל בהקדים עוד שינוי, דבהל' טומאת אוכלין מפרש הרמב"ם ענין של "טהרה" ו"קדושה" – "טהרת הגוף ממעשים הרעים . . קדושת הנפש מן הדעות הרעות", ואילו כאן (בהלכות מאכלות אסורות שקדמו להלכות טומאת אוכלין, ואין דרך הרמב"ם לסמוך על דברים שכותב להלן, כמ"ש ביד מלאכי כללי הרמב"ם אות ו) סתם בלשון "מביא קדושה וטהרה כו".

וי"ש לומר בזה, דבהוספת התיבות "לשם הקב"ה" כוונת הרמב"ם לרמז על עילוי מיוחד הבא ע"י הזהירות בדברים אלו דוקא. דכאשר האדם מתנהג בדברים אלו לא לפי שכן מחייב טבע גופו ונפשו אלא לפי שכן הזהירו חכמים, ה"ז מורה שכללות עבודתו היא רק "לשם הקב"ה" בלבד, השלימות בעבודת ה' "לשמה" (ועיי' רפ"י מהל' תשובה; וי"ל דכאן הוא למעלה אפי' מ"העובד מאהבה" ואכ"מ). פירוש, דלא רק בשאר דיני התורה שאפשר שעדיין אינו יודע טעמם ותועלתם, אלא אף בזהירות המוכרחת ממש מצד טבע הגוף הרי הוא זהיר מפני שכן ציוו חכמים, וא"כ בודאי זהו מפני שכולו מסור ונתון לרצון ה' וכל מעשיו לשם הקב"ה בלבד. ויש לומר דזהו גם עומק הלשון "וממרק נפשו לשם הקב"ה" – שאין הכוונה רק מירוק מדברים רעים ומשוקצים, אלא מירוק מכל רגש עצמי בכלל עד שכל מעשיו "לשם הקב"ה" בלבד.

הבגדים ורחיצת הגוף וסלוק הלכלוכים גם זה ממטרות התורה הזו, אבל לאחר טיהור המעשים וטיהור הלב מן ההשקפות המטמאות והמדוות המטמאות . . המטרה הראשונית צמצום התאוות, ונקיון החיצוניות אחר נקיון הפנימיות – מכל מקום, "נקיון החיצוניות" נוגע גם ל"נקיון הפנימיות", כי ע"י שהאדם נזהר בדברים אלו "מביא קדושה וטהרה יתירה לנפשו" (משום שנקיון גשמי מכשיר את האדם ועושה אותו כלי יותר לרוחניות ודקות נשמתו).

ועפ"ז יש לבאר גם הטעם שהרמב"ם מנה את המעלות בסדר הפוך – קדושה, טהרה ו"ממרק נפשו", דבזה מרמז הרמב"ם, שלא זו בלבד ש"נקיון החיצוניות" נוגע ל"נקיון הפנימיות", אלא עוד זאת, דככל שהאדם מתעלה לדרגא נעלית יותר בקדושה, נדרשת ממנו נקיות יותר גדולה. על דרך הא דאמרו (שבת קיד, א) "ת"ח שנמצא רבב על בגדו כו", וכמובא בגמ' שם (ממתני' דמקוואות פ"ט מ"ו) "של בנאין (ת"ח) מצד אחד ושל בור משני צדדין", שמזה מובן, שכאשר מתעלה לדרגא נעלית יותר ב"תלמיד חכם" ("קדושה") נדרשת ממנו נקיות ("טהרה") גדולה יותר, גם מענינים שלפני זה לא היו נחשבים אצלו כ"רובב". והוא הדין הכא, דזוהי כוונת הרמב"ם בדיוק לשונו "מביא קדושה וטהרה יתירה לנפשו וממרק נפשו כו" – שבהגיעה למצב של קדושה יתירה, צריכה הנפש ענין של "טהרה" מחודשת, ולא עוד אלא שצ"ל "ממרק נפשו".

ומעתה יש להוסיף ביאור בדברי

ועדיין יש להבין דיוק לשון הרמב"ם

לאחרי שיש בו "נקיון הפנימיות", טהרה מוחלטת מדעות ומדות בלתי רצויות כו', שאז שייך שיגיע ל"מטרת התורה" ב"נקיון החיצוניות".

וזהו החילוק בין סוף הל' טומאת אוכלין להכא, דהתם מיירי באכילת חולין בטהרה שהוא ענין הפרישות, ראשית העבודה, וע"ז כתב דע"ז יעלה האדם בסדר המדרגות דטהרה וקדושה ונקיות, בחיצוניות ובפנימיות כו', עד שיתדמה לשכינה. ולכן פירט כל המדרגות וביארם לפי סדרם. אבל הכא מיירי במעלת "נקיון החיצוניות" שאחרי "נקיון הפנימיות", דלאחרי שכבר טיהר את גופו ונפשו כו' וכבר בא לידי "להדמות בשכינה" עדיין יתכן שכל זה הוא לשם שלימות עצמו, וכאן מיירי בהוספה על כל זה (כדיוק לשונו הכא "מביא קדושה וטהרה יתירה לנפשו"), דהעבודה השלימה היא כש"ממרק נפשו (רק) לשם הקב"ה", שאופן זהירותו אפי' בנקיון חיצוני היא משום הציווי.

הרמב"ם במורה נבוכים הנ"ל, שנקיון החיצוניות בא אחר נקיון הפנימיות כו', ומשמעות הענין היא שהחילוק בין "נקיון הפנימיות" ו"נקיון החיצוניות" הוא לא רק חילוק בין עיקר וטפל, אלא יש בו גם ענין של קדימה ואיחור, ש"מטרת התורה" בענין "נקיון החיצוניות" מתקיימת רק כאשר נקיון זה בא לאחרי "נקיון הפנימיות". ולכאורה, הרי "נקיון החיצוניות" אינו אלא המכשיר את האדם להיות כלי יותר לרוחניות כנ"ל, וכברייאת דרפב"י דנקיות מביאה לידי פרישות. אבל ע"פ משנת"ל יש לבאר, שכאן כוונת הרמב"ם היא ל"מטרת התורה" בציווי על דברים אלו, ששלימות המטרה היא כאשר הזהירות בדברים אלו אינה רק לשם הנקיון בפועל (שזה מחוייב גם מצד טבע האנושי), ואפילו לא כדי שהאדם יהי' יותר כלי לשלימות רוחנית ("נקיון הפנימיות"), אלא שגם "נקיון החיצוניות" יהי' אך ורק מפני ציווי ה' (ע"י חכמי התורה); ורגש זה זמנו רק לאחרי "נקיון הפנימיות", דאימתי יכול להרגיש בענינים גופניים וטבעיים שעושה אותם רק מפני ציווי ה', ה"ז רק

תורת היים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

שלילת דאגות הפרנסה

להיות בשמחה מהתמורה והחילוף של הפרנסה והבריאות

מה שכותב על דבר נפילת הרוח של... הנה הזכות והחובה מוטלת על זקני אני"ש לעודד את רוחם, ואדרבה לעודדם אשר כיון שמייסר אותם השי"ת בדאגות של פרנסה ותמורת זה הנה הולך מצב בריאות . . הלוך וטוב ובטח גם בענין הפרנסה הנה יש בזה דאגה יותר מאשר הענין דורש ומחייב, הנה עליהם להיות בשמחה מתמורה וחילוף זה, ושמחה פורץ גדר' אשר יבטלו גם כן הדאגות מעליהם ויזכו לפרנסה בהרחבה, נוסף על בריאות הנכונה . . ובודאי ימצאו אותיות המתאימות וזמן המתאים לעידוד זה.

(אגרות קודש ח"ו עמ' צ"ז)

'עבדו את ה' בשמחה' – גם בענינים של 'בכל דרכיך דעהו'

...מה שכותב במכתבו שיש לו שברון לב מהמצב שהוא שרוי בו, וכנראה כוונתו למצבו בענין פרנסה גשמית, הנה נפלאתי עליו במאד מאד כי אחרי שראה הוא וזוגתו שיחיו וכל אלו הנמצאים בסביבתו נפלאות ה' יתברך במשך השנים שעברו וכן כל אחד ואחד מאתנו משארית הפליטה אשר הצילנו השי"ת בדרך נפלאה, כי לא מרובכם כו' הנה אחרי כל זה אין מקום להיות בשברון לב ובפרט שנמצא עתה לפי ערך זמן קצר במדינה חדשה, ונכון יהי' לבו בטוח בהזן ומפרנס לכל אשר ימציא לו פרנסתו בעתו ובזמנו, ואז יתמה על עצמו מה שהי' נדמה לו שיש ממה להיות בשברון לב אף שלא הי' אלא ענין עובר כו', ויהי רצון מה' יתברך אשר יאחז בדרך הבעש"ט על פי הפסוק 'עבדו את ה' בשמחה', והיינו שאפילו בענין עבודת ה' ד'בכ" דרכיך דעהו' (רמב"ם הלכות דעות פ"ג, וטושו"ע סימן רל"א) הרי גם עבודה זו צריכה להיות בשמחה, ובמשך הזמן מובטחני

ששמחה זו תהיה אצלו לא בדרך קבלת עול אלא שגם בשכלו יונח ויוקלט הענין שיש ממה להיות שמח לא רק מצד נפש האלקית כי אם אפילו מצד הגוף ונפש הבהמית.

(אגרות קודש חיו עמ' כט)

כאשר הענין נוגע באמת

פעם נכנס כ"ק אדמו"ר מהר"ש אל בניו - כ"ק אדמו"ר מהור"ש ב ואחיו - ומצא אותם עוסקים בלימוד סוגיא שבה מדובר אודות שפחה חרופה, והרצה בפניהם על כל הסוגיא לפרטי, בציינו, שזה כבר עשרים שנה שלא למד סוגיא זו. לאחר מכן אמר הרבי לבניו, שיש בסוגיא זו הוראה גדולה, והיא:

כאשר הענין נוגע אז מבינים ומשיגים בכי טוב. וראי' לזה שבסוגי' דנים אודות טענות הנשים שיוכלות לטעון, ומדברים בזה תנאים ואמוראים וגאונים, שכולם היו בעלי השכלה מופלגה, והתורה היא תורת אמת, והלא האשה איננה בערך לטעון טענות אלו, אבל האמת הוא, דכאשר הענין נוגע הנה גם חלושי הדעת ממציאים שכלים עמוקים (ראה אגרות קודש אדמו"ר מהורי"צ ח"ג ע' רצ, היום יום ט' אלול, תורת מנחם חל"ט עמ' 163).

בגמרא (ע"ז ה, א) אמרו, שמשה טען כלפי בני ישראל, שכשאמר להם הקב"ה (בשעת מתן תורה) "מי יתן והי' לבכם זה להם" "הי' להם לומר תן אתה". וזאת, אף שמשה עצמו לא נתן דעתו על כך אלא לאחר ארבעים שנה [כי "לא קאים איניש אדעתי' דרבי' עד ארבעים שנין"], בערבות מואב (כמבואר בגמרא שם).

והקשו התוספות שם (ד"ה עד ארבעין): "אמאי כעס משה על ישראל, הלא גם הוא לא נזכר? ותרצו: "לפי שהוא לא הי' צריך לתפלה זו, לא נתן לב עד ארבעים שנה, דקם אדעתי' דרבי', אבל ישראל, שהיו צריכין לתפלה זו, הי' להם להתבונן מאותה שעה, שהרי כבר חטאו בעגל ובמרגלים".

מדברי התוספות מובן, דכיון שישאל "היו צריכין לתפלה זו", היו יכולים להיות בגדר "קאים אדעתי' דרבי'" תיכף אז (בשעת מתן תורה), גם לפני שעברו ארבעים שנה (דאם לא כן - מהי הטענה "הי' להם לומר תן אתה", אם עדיין לא עמדו על דעת רבם).

והדבר מובן על פי פתגם הנ"ל, שכאשר הענין נוגע לאדם, ביכלתו להמציא סברות עמוקות. וכן הוא בענינינו, דכיון שבני ישראל "היו צריכים לתפלה זו", לכן אין בזה ההגבלה ד"לא קאי איניש כו' עד מ' שנה" - כי באם הי' הדבר נוגע להם באמת, בדרך ממילא היו מבינים בזה והי' נקלט אצלם ע"ד "קאי אדעתי' דרבי'" אחר מ' שנה.

(עי' לקוטי שיחות חל"ד עמ' 165 ואילך)

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

הד' אמות של החסידים

יתרון גילוי ההרגש - געפיהל - הוא בשני ענינים: א) בצמאון ההרגש
ב) בפעולתו, לגבי חסידים בעלי מדריגה בהבנה ובהשגה ובעלי עבודה
בתפלה מתונה ובהתבוננות, ומכל שכן לגבי המשכילים המתהירים
בחשבם רזי לי ואינו אלא פטפוטיא בעלמא

...זו תעודתנו - תעודת החסידים - בחיים, אשר בכל מקום שההשגחה העליונה
מביאה אותנו - בחסדי השי"ת ובזכות הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' - יש לנו ד' אמות
הפרטים שלנו, שהן המה חיותינו, וכחינו למלאות, בעזרתו ית' - כי יעמוד לימין אביון
להושיעו כמבואר בדא"ח - את תעודתנו בעלמא דין כפי אשר הושת עלינו והועמס על
שכמנו לעבדה ולשמרה.

והנה הד' אמות הם מקום, וכל מקום הוא מוגבל ומוגדר בד' קצוות ומעלה ומטה,
אשר כן הוא בהד' אמות שלנו הפרטים - היינו של עדת החסידים - המוגבלים ומוגדרים
בד' קצוות ומעלה ומטה.

וכשם שבמקום הגשמי הרי הד' קצוות והמטה חלוקים מהמעלה בזה שהד' קצוות
הם ד' דפנות המגבילים ומגדירים וכן המטה שהוא מוגדר ומוגבל, וחלוק מהם המעלה
שהוא בלתי מוגבל ומוגדר ברום עד שמי רקיע, הנה כן הוא בהמקום דד' אמות הפרטים
שלנו, שהמעלה הוא חלוק מהד' קצוות והמטה בזה שהם מוגבלים ומוגדרים אבל
המעלה בלתי מוגבל ובלתי מוגדר בהגבלה והגדרה שלהם.

יש מעלה נפלאה ויתרון גדול לענין ההרגש ("געפיהל") על הבנה והשגה

והנה הד' קצוות והמטה והמעלה של הד' אמות הפרטים שלנו הם קביעות לימוד דא"ח, טבילת טהרה, התבוננות קודם התפלה, תפלה במתינות ובקול זמרה - הם הד' דפנות של המקום - ודרכי החסידות במדות טובות באמת לאמיתו הוא המטה של המקום דד' אמות של החסידים, והידיעה בהשגה אלקות היא המעלה שהיא בלתי מוגבלת כלל, כי הידיעה האמיתית היא ההרגש ("דער געפיהל" - "פילען געטליכקייט"), והרגש אלקות עם היותו דרגא היותר גבוה ונעלית הבאה לעולם רק אחרי יגיעה גדולה בהבנת ענין אלקי בהשגה גמורה, בכל זה הנה יש מעלה נפלאה ויתרון גדול לענין ההרגש ("געפיהל") על הבנה והשגה שהם דרגות נמוכות ממנה - בזה שהבנה והשגה הם רק בבעלי מוח וכשרון, אבל אנשים פשוטים שאין דעתם יפה לא יוכלו לקבל ההשגות ההם, משא"כ בהרגש ("געפיהל"), שמתגלה גם באנשים פשוטים בחיות רב וגילוי גדול מענינים רמים ונשאים בידיעת והשגת אלקות שאין להם שמץ הבנה והשגה כלל ועיקר בהענינים ההם.

אצל הפשוטים - אין להם דבר השגה המכבה את תוקף הצמאון

והנה הרגש זה הנה לא זו בלבד שמתגלה גם בחסידים פשוטים אלא עוד זאת אשר לפעמים - ובמדה ידועה ע"פ רוב - הוא בחסידים פשוטים ("די פראסטע חסידישע מקושרים אידען") הנה יתרון גילוי ההרגש - געפיהל - הוא בשני ענינים: א) בצמאון ההרגש ב) בפעולתו, לגבי חסידים בעלי מדריגה בהבנה ובהשגה ובעלי עבודה בתפלה מתונה ובהתבוננות, ומכל שכן לגבי המשכילים המתיהרים בחשבם רזי לי ואינו אלא פטפוטיא בעלמא.

וטעם הדבר דצמאון ההרגש הוא בהחסידים הפשוטים יותר מבחסידים בעלי עבודה, לפי שבבעלי עבודה הנה צמאון ההרגש ("געפיהל") מתהווה ע"י הידיעה וההשגה, וכהלל הידוע דכל השגה היא בריחוק מן העצם, משא"כ בהפשוטים שאין להם דבר השגה המכבה את תוקף הצמאון.

(אגרות קודש ח"ו עמ' רסז-ה)

